

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

DIGITÁLNÍ UČEBNÍ MATERIÁL

Číslo projektu	CZ.1.07/1.5.00/34.0763
Název školy	SOUpotravinářské, Jílové u Prahy, Šenflukova 220
Název materiálu	INOVACE_32_ZPV-CH 1/04/02/18
Autor	Ing. Alena Musilová
Obor; předmět, ročník	ŠVP cukrář-cukrovinkář; ZPV – chemie, 1. ročník ŠVP kuchař-číšník; ZPV – chemie, 1. ročník
Tematická oblast	Anorganická chemie
Tematický okruh	Vybrané prvky a anorganické sloučeniny. Železo, hliník, měď.
Datum tvorby	30.7.2013
anotace	Výklad nové látky
Metodický pokyn	Prezentace je určena jako výklad do hodiny a k samostudiu žáků. Možnost využití: promítání ve třídě při výkladu na interaktivní tabuli

ŽELEZO (latinsky ferrum)

26 Fe

Je šedý, lesklý, středně tvrdý kov.

Tvoří 5% zemské kůry.

Vzácně se vyskytuje ryzí,
často ve sloučeninách – železných rudách.

Železné rudy: Magnetit Fe_3O_4
Hematit (krevel) Fe_2O_3
Limonit (hnědel)
Pyrit (kyz železný) FeS_2

obrázek č.1

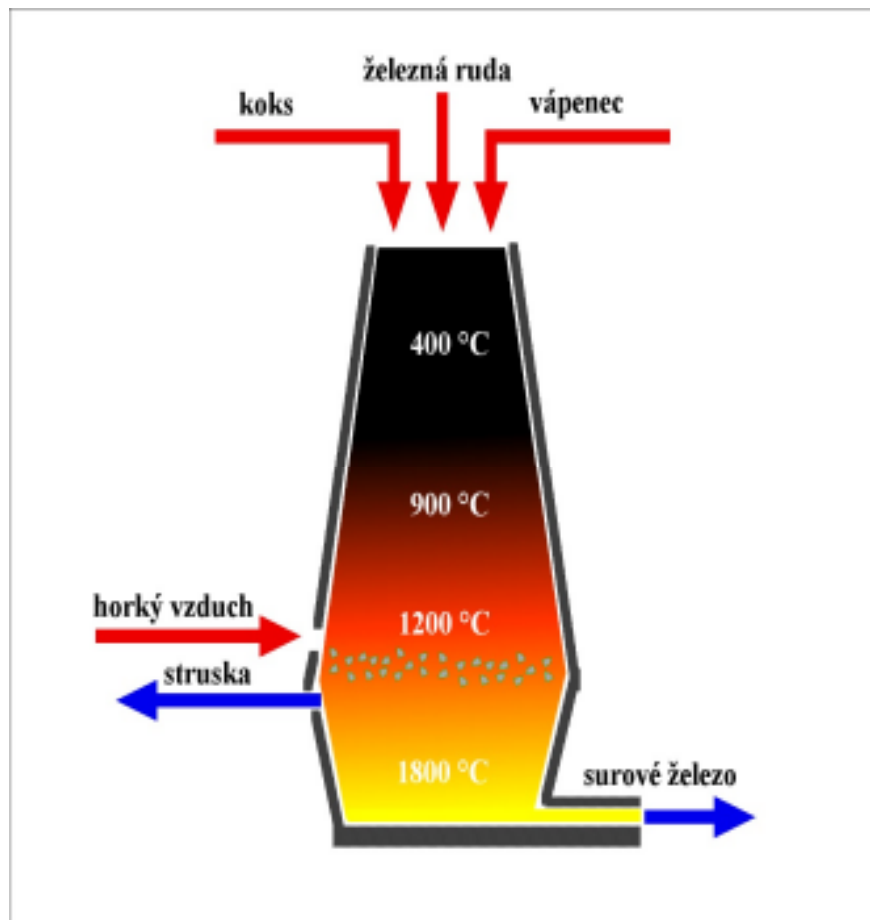
V NAŠEM TĚLE A TĚLECH ŽIVOČICHŮ

Je součástí **červených krvinek**.

Umožňuje přenos kyslíku po celém těle a odvádění CO_2 z těla do plic.

Výroba železa – tavením rud ve vysokých pecích

Dochází k roztavení rud působením vysokého žáru (až 2000°C)
a k postupné redukci reakcí s CO a s C, vznikajících při spalování paliva koksu.

obrázek č. 2

Využití železa

obrázek č.3

LITINA – vzniká tavením se šrotem.

Využití – litinové předměty př. zabrazení, talíř sporáků, nádobí.

OCEL – nesmí obsahovat víc jak 1,5% C. Je pevná, kujná, tažná.

Využití – plechy na výrobu př. karoserií aut.

Legovaná ocel – velmi tvrdá, historicky na meče.

Nerez – slitina s Cr (11-14 %). Odolává korozi.

obrázek č.4

obrázek č. 6

ŠEDÉ ŽELEZO – je velmi pevné.

Využití – na výrobu háků př. u jeřábů,
na kotvy u lodí

KOROZE – oxidování Fe
vzdušným O₂ a vodou.

Vzniká rez : Fe₂ O₃

obrázek č. 5

MĚĎ (latinsky Cuprum) 29 **Cu**

Je načervenalý, měkký, snadno zpracovatelný kov. Má výbornou elektrickou vodivost.

V přírodě je vzácně ryzí, často ve sloučeninách.

Měděné rudy: chalkosin Cu_2S
chalkopyrit CuFeS_2

obrázek č. 8

obrázek č.7

obrázek č. 9

Výroba mědi – pražením rudy (chalkosinu) a následnou elektrolýzou vytvořeného roztoku.

VYUŽITÍ MĚDI

elektrické dráty – výborná elektrická vodivost

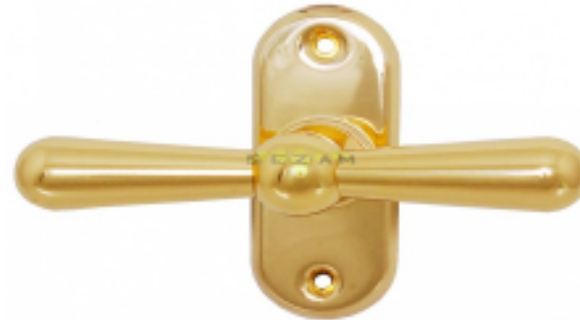
pivovarnické kotle, destilační aparatury kuchyňské nádobí – výborná tepelná vodivost

okapy, střechy – výborná odolnost

Sloučenina Skalice modrá – roztok je baktericidní činidlo a elektrolyt

Slitiny

mosaz – Cu + asi 25% Zn (zinek)

obrázek č.10

obrázek č. 11

bronz – Cu + asi 25% Sn (cín)

MĚĎENKA – vzniká pouze na povrchu dlouhodobým působením vzduchu a vody

HLINÍK (latinsky Aluminium)

13 **Al**

Lehký kov má stříbřitý lesk, dobrou vodivost, tvarovací a válcovací schopnost. Poměrně reaktivní.

Nejrozšířenější kov v zemské kůře (7,5 %).
V přírodě se vyskytuje jen ve sloučeninách.

korund Al_2O_3 je drahokam / rubíny safíry /

obrázek č.12

bauxit je ruda pro výrobu hliníku.

Výroba hliníku

- 1.fáze – příprava čistého technického Al_2O_3
2. fáze – elektrolýzou roztoku taveniny vyloučením na katodě

obrázek č.13

VYUŽITÍ HLINÍKU

práškový hliník – k aluminotermickým reakcím,
hliník odnímá kyslík a zvyšuje teplotu
např. při sváření

dráty – k vedení elektrického proudu, vysoké napětí

obalové materiály - alobal, folie, tuby, plechovky

technické konstrukce – jsou pevné, lehké a stálé
např. karoserie, letadla

stavební prvky - rámy, kliky, příměs do omýtek a jiné

Dural – slitina 90%Al, 6%Cu, Mn, Mg – lehké pevné předměty, konstrukce

Pasivace – na vzduchu povrch hliníkových konstrukcí reaguje,
na povrchu se vytváří tenká ochranná vrstvička oxidu hlinitého.

Eloxování – elektrolyticky zesílená a tvrzená oxidovaná vrstva i zbarvená.

obrázek č. 14

obrázek č. 15

PROSÍM DOPLŇUJÍCÍ OTÁZKY

DĚKUJI ZA POZORNOST

Zdroje

- JIŘÍ VACÍK, JANA BARTHOVÁ, JOFEF PACÁK, BOHUSLAV STRAUCH, MILOSLAVA SVOBODOVÁ, FRANTIŠEK ZEMÁNEK. Přehled středoškolské chemie. Vydání třetí, doplněné. SPN, .s. ISBN 80-85937-08-5
- VÁCLAV PUMR, MARTIN ADAMEC, PAVEL BENEŠ, VĚRA SCHEUEROVÁ. Základy přírodovědného vzdělání pro SOŠ a SOU - CHEMIE. Vydání druhé, aktualizované. Fortuna. ISBN 978-80-7373-081-9
- Soukromé zdroje autora
- Zdroje obrázků – Wikipedie, otevřená encyklopedie
- Google obrázky, odkazy po otevření obrázků

obrázek č. 1

http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Eisen_1.jpg

obrázek č. 2

https://www.google.cz/url?sa=i&rct=j&q=&esrc=s&source=images&cd=&cad=rja&uact=8&docid=SA8SUCFHgzv5IM&tbnid=Xf0oJa__ZcG-5M:&ved=0CAUQjRw&url=http%3A%2F%2Fwww.vyukovematerialy.cz%2Fprace%2Frocnik7%2Fvice%2Fzelezo.htm&ei=WHoyU4-QNIaf0QWF_ICoDg&bvm=bv.63738703,d.bGQ&psig=AFQjCNHAdygoP64vgRUZE3-HlrEdwV1wrw&ust=1395903438334479

obrázek č. 3

http://www.google.com/url?sa=i&rct=j&q=&esrc=s&source=images&cd=&cad=rja&docid=_OEusChCjR92DM&tbnid=W3ynaCzzeZOodM:&ved=0CAUQjRw&url=http%3A%2F%2Fwww.sportnatrgovina.si%2Fdiski-set-4x10-kg-2x5-kg-4x2-5-kg-zelezo&ei=pnQVU4TeHILLtQaMuYDACg&bvm=bv.62286460,d.Yms&psig=AFQjCNGLvP3KCRb-kC0EeSbwvBxwFdKrpw&ust=1394000220950172

obrázek č. 4

<http://www.google.cz/imgres?imgurl=http%3A%2F%2Fwww.regenerace.cz%2FPictures%2FZpravy%2F200810-zelezo.jpg&imgrefurl=http%3A%2F%2Fwww.regenerace.cz%2Fonline%2Fzelezo-a-jeho-role-v-organismu&h=276&w=359&tbnid=McQ9pa2PA8WjKM%3A&zoom=1&docid=EQ6BqfxCZugLDM&ei=TXoyU9KkOYv8ywP-j4BY&tbm=isch&ved=0CKsBEIQcMBk&iact=rc&dur=4525&page=1&start=0&ndsp=31>

obrázek č. 5

<http://www.google.com/url?sa=i&rct=j&q=&esrc=s&source=images&cd=&cad=rja&docid=Luoi1esXGIn-oM&tbnid=5goO-1B1gYw4CM:&ved=&url=http%3A%2F%2Fwww.pivovary.info%2Fview.php%3Fcislocclanku%3D2010100009&ei=3G8VU978IIqUtQbA0ICYDQ&bvm=bv.62286460,d.Yms&psig=AFQjCNGLvP3KCRb-kC0EeSbwvBxwFdKrpw&ust=1394000220950172>

obrázek č. 6

<http://www.google.com/url?sa=i&rct=j&q=&esrc=s&source=images&cd=&cad=rja&docid=Luoi1esXGIn-oM&tbnid=5goO-1B1gYw4CM:&ved=&url=http%3A%2F%2Fwww.vyukovematerialy.cz%2Fprace%2Frocnik7%2Fvice%2Fzelezo.htm&ei=3G8VU978IIqUtQbA0ICYDQ&bvm=bv.62286460,d.Yms&psig=AFQjCNGLvP3KCRb-kC0EeSbwvBxwFdKrpw&ust=1394000220950172>

obrázek č.7

http://www.google.cz/imgres?imgurl=http%3A%2F%2Fimg.ceskatelevize.cz%2Fprogram%2Fporady%2F10324689990%2Ffoto09%2F211382549930011_02.jpg&imgrefurl=http%3A%2F%2Fwww.ceskatelevize.cz%2Fporady%2F10324689990-prirodni-bohatstvi%2F211382549930011-med-a-cin%2F&h=800&w=845&tbnid=BMderoiHILVHWM%3A&zoom=1&docid=nldS-8cwplmuFM&ei=M8gyU7yAFOf-4QSHm4HwDA&tbm=isch&ved=0CFgQhBwwAQ&iact=rc&dur=3483&page=1&start=0&ndsp=29

obrázek č. 8

http://www.google.cz/imgres?imgurl=http%3A%2F%2Fwww.medportal.sk%2Fsystem%2Ffiles%2Fimage%2Ftartalom%2Frez_antimikrobalis%2Fcopperpan2.jpg&imgrefurl=http%3A%2F%2Fwww.medportal.sk%2Fantimikrobalni_vlastnosti_medi&h=500&w=500&tbnid=XmtldBUGG080VM%3A&zoom=1&docid=u6jx0by1AYT2SM&ei=M8gyU7yAFOf-4QSHm4HwDA&tbm=isch&ved=0CGQQhBwwBQ&iact=rc&dur=1807&page=1&start=0&ndsp=29

obrázek č. 9

http://www.google.cz/imgres?imgurl=http%3A%2F%2Fwebmium.blob.core.windows.net%2Fusers%2F36108%2Fassets%2Fda5e2e6f5bdd3eb11d3d99cd1b6e3890%2F64.jpg&imgrefurl=http%3A%2F%2Fwww.hromosvodybriza.cz%2Fmed-cu&h=768&w=754&tbnid=_N8Xljkv3LIP1M%3A&zoom=1&docid=XZWEoMRXnnyCHM&ei=M8gyU7yAFOf-4QSHm4HwDA&tbm=isch&ved=0CF4QhBwwAw&iact=rc&dur=1826&page=1&start=0&ndsp=29

obrázek č. 10

https://www.google.cz/url?sa=i&rct=j&q=&esrc=s&source=images&cd=&cad=rja&uact=8&docid=ckYa93ifcDFhHM&tbnid=LsdxtRAerYrj5M:&ved=0CAUQjRw&url=http%3A%2F%2Fwww.sezam-chrudim.cz%2Fcasual-oliva-mosaz-bronz-silver_id-2368.html&ei=4c4yU6fLN-KR0QWtoYDwBQ&bvm=bv.63738703,d.bGQ&psig=AFQjCNGNbx2csu9uD7WGldD5h-z6QeVKfQ&ust=1395925077154318

obrázek č.11

http://www.google.com/url?sa=i&rct=j&q=&esrc=s&source=images&cd=&cad=rja&docid=lfBHH2pp1X1s-M&tbnid=OHR5kV2vUKJN6M:&ved=0CAUQjRw&url=http%3A%2F%2Fwww.zlate-mince.cz%2FCRO_10_Kc.htm&ei=hVsWU47KBYaBtAa3ioDIDQ&psig=AFQjCNFaL_TOfcBj9f3n3LIOzZ0uXtlk1w&ust=1394060438287306

obrázek č.12

http://www.google.com/url?sa=i&rct=j&q=&esrc=s&source=images&cd=&cad=rja&docid=QRZsX8rskA12qM&tbnid=MoP1oP_3qXeQoM:&ved=0CAUQjRw&url=http%3A%2F%2Fcs.wikipedia.org%2Fwiki%2FHlin%25C3%25ADk&ei=C2QWU7vzE4TpswbPw4DIDA&bvm=bv.62286460,d.Yms&psig=AFQjCNF990sKQZsp9DtxNv0wYm-ACAQq4A&ust=1394062681802931

obrázek č. 13

http://www.google.com/imgres?imgurl=http%3A%2F%2Fupload.wikimedia.org%2Fwikipedia%2Fcommons%2F9%2F9a%2FSeveral_corundum_crystals.jpg&imgrefurl=http%3A%2F%2Fcs.wikipedia.org%2Fwiki%2FKorund&h=1331&w=1677&tbnid=fnTt1SXM0EMXLM%3A&zoom=1&docid=Chqo49xuhv75aM&hl=cs&ei=4tAyU5yjFMjT4QSgIYBo&tbm=isch&ved=0CFQQhBwwAA&iact=rc&dur=5016&page=1&start=0&ndsp=17

obrázek č. 14

<http://www.google.cz/imgres?imgurl=http%3A%2F%2Fwww.sako.cz%2Fupload%2F1376634990.JPG&imgrefurl=http%3A%2F%2Fwww.sako.cz%2Fstranka%2Fcz%2F330%2Fhlinik%2F&h=683&w=1024&tbnid=207DBepKRdq22M%3A&zoom=1&docid=nEhuuHOKAzSDTM&ei=HtMyU-brPKfU4wS-vlGQCg&tbm=isch&ved=0CGkQhBwwIDjIAQ&iact=rc&dur=1013&page=7&start=220&ndsp=38>

obrázek č. 15

https://www.google.cz/url?sa=i&rct=j&q=&esrc=s&source=images&cd=&cad=rja&uact=8&docid=McozTb6f1j1rJM&tbnid=nuC_izBZWodcrM:&ved=0CAUQjRw&url=http%3A%2F%2Fwww.hromosvodybriza.cz%2Fhlinik-slitina--almgsi&ei=Q9UyU7_dLsWS0QWchYHgAg&bvm=bv.63738703,d.bGE&psig=AFQjCNGVnWidXsKcYJ-5otY7g3O11JoNyA&ust=1395926619173001